

ВСТУП

Поліконфесійність світового християнства відображена в українському християнському середовищі. Переломним моментом для історії Церкви став період Реформації, що започаткував розвиток християнських конфесій. Різноманітні течії християнської думки стали згодом основою формування окремих церков. Згодом ці церкви зазнали на собі процесів стагнації та стали потребувати нової реформи, що в подальшому спричинило виникнення новітніх харизматичних рухів і громад.

Початок сучасного класичного п'ятдесятницького руху слід розглядати в контексті загального розвитку протестантизму. Організаційно п'ятдесятницький рух вивокремився з так званого «руху святости», який набув великого розмаху наприкінці XIX століття у Сполучених Штатах Америки і наголошував на важливості харизматичних проявів (дії дарів Святого Духа) у житті Церкви та кожної віруючої людини зокрема, повернення до першохристиянського ідеалу віровчення і практики церковного життя, що було важливою ознакою протестантських рухів.

Основна причина стрімкого поширення п'ятдесятницького руху полягала в тому, що упродовж довгої історії християнства, починаючи з апостольських часів, у різних країнах і в різних церквах тою чи іншою мірою простежувалися такі яскраві харизматичні прояви, як видіння та надприродні одкровення, феномен говоріння незнайомими мовами, пророцтва і передбачення майбутнього, здатність нелікарського зцілення хворих та ін. Християни Віри Євангельської підтримали та розвинули ідею цих явищ, проголосивши їх нормативними для богослужбової практики своєї церкви.

Україна вважається державою традиційних конфесій – православних та греко-католиків. На її території поширилася і римо-католицька Церква, а також різноманітні протестанські деномінації, серед яких, зокрема, в новітню добу – п'ятдесятники. Внаслідок складних політичних процесів донедавна Християни Віри Євангельської не мали можливості вільно розвиватися. Ситуація кардинально змінилася на початку 90-их рр. минулого століття, коли Україна здобула незалежність. Конфесії в нашій державі завершили процес своєї інституціоналізації, що характеризувався кількісним зростанням релігійних громад найбільш поширених в Україні церков; виникненням новітніх релігійних течій, зокрема, неохристиянських; посиленням місіонерсько-євангелізаційної діяльності, у тому числі й закордонних релігійних центрів; створенням духовних навчальних закладів; виданням численної релігійної літератури і періодики тощо.

В умовах релігійної свободи більшість протестантських течій в Україні опинилася перед серйозними проблемами осмислення свого минулого, національного коріння, узагальнення набутого досвіду, розробки своєї власної доктринальної традиції. Ці процеси стали невід'ємними атрибутами українського сьогодення, залишаючись водночас складними релігійними та суспільно-політичними феноменами. Сучасному священику нелегко, але украй важливо зорієнтуватися в непростій

сьогоднішній релігійній ситуації. Оскільки в церковних колах триває жвава дискусія на тему єкуменізму, то необхідність розгляду питання участі протестантів в єдності церков є надзвичайно актуальним. Усе частіше ми чуємо про створення і розвиток харизматичних рухів та спільнот у лоні традиційних церков – таких як римо-католицька чи православна. Зазначені сучасні віяння не оминають і нашу Церкву, тому важливо дослідити витоки цих рухів та їх богословське обґрунтування.

Зацікавившись розвитком перлічених явищ, зупинимось на дослідженні віровчення Християн Віри Євангельської – П'ятдесятників, які, згідно із статистичними даними, є однією з найбільш численних протестанських спільнот у нашій державі.

Наше дослідження, представлене у релігієзнавчому аспекті, і охоплює два розділи: «Зародження та поширення Християн Віри Євангельської в Україні» та «Віровчення п'ятдесятників». У першому розділі проаналізуємо загальну історію розвитку п'ятдесятницького руху, згадаємо про його «предтеч», на основних ідеях котрих і ґрунтувалася доктрина цієї деномінації. Пізніше розглянемо питання розвитку п'ятдесятницького руху в Україні, проаналізуємо діяльність найрізноманітніших його напрямів та життєвий шлях місіонерів-п'ятдесятників на теренах нашої країни, а також сучасний стан і структуру церкви Християн Віри Євангельської.

У другому розділі ми ознайомимось з особливостями доктрини п'ятдесятників, проаналізуємо моральне вчення Християн Віри Євангельської на основі документів, виданих цією деномінацією, а також розглянемо їх соціальну позицію та місіонерську діяльність.

Джерелознавчою базою нашого дослідження слугували такі матеріали сучасних релігієзнавців, як:

- а) «Історія релігії в Україні», т. 6 – «Пізній протестантизм» за загальною редакцією професора, доктора філософських наук П. Яроцького, де йдеться про зародження п'ятдесятницького руху в Україні, тло історичного розвитку, а також розкриття доктрини Християн Віри Євангельської;
- б) книга радянського релігієзнавця А. Т. Москаленка «Пятидесятники».
- в) курс лекцій доктора філософських наук В. Любашенко – «Історія протестантизму в Україні», де аналізується генеза, етапи еволюції п'ятдесятництва та його різноманітних відгалужень.

Водночас як допоміжні матеріали до аналізу теми широко залучено: 1) різноманітні посібники з релігієзнавства; 2) матеріали інформаційно-аналітичного часопису «Релігійна панорама»; 3) різноманітні розвідки сучасних авторів з Інтернет-ресурсів; 4) доктринальна, історична та віровчительна література, видана самими Християнами Віри Євангельської в Україні для об'єктивності у висвітленні теми це, зокрема, матеріали їх конференцій та офіційного друкованого видання «Благовісник»; 5) праці богословів традиційних церков: «Современное харизматическое движение сектантства» священника РПЦ И. Єфимова для більш широкого доктринального огляду; 6) полемічна література католицьких та протестанських авторів.

ВИСНОВКИ

Завершуючи наше дослідження, підіб'ємо короткі висновки. Нашим завданням було дослідити історію та вчення Християн Віри Євангельської.

Для ефективності в досягненні поставленої перед нами мети ми поділили працю на два розділи. Перший розділ – «Зародження та поширення Християн Віри Євангельської в Україні» присвячено аналізу та опису історичного періоду, в рамках якого з'явився і щоразу більшою мірою акцентувався харизматичний рух у протестантському середовищі. У першому параграфі даного розділу ми зосередили увагу на дослідженні діяльності історичних осіб, які безпосередньо спричинилися до виникнення харизматичних рухів і формування цих рухів у п'ятдесятницькі спільноти як такі. Починаючи з XVII ст. у постреформаційних церквах з'являються особи, які не задоволені станом духовного життя спільнот, у яких вони перебували. У своїх пошуках вони роблять висновки, що в ранньому періоді життя церкви величезна увага приділялася дії Святого Духа і – як наслідок – проявам дарів Духа в осіб, котрі ним хрестилися. Ця так звана «закваска» вчення про хрещення Святим Духом проникала у спільноти квакерів, іргвініанів, методистів, баптистів, тим самим показуючи, що у сучасного п'ятдесятницького руху немає єдиного начала та єдиного центру. Харизматичний рух як тоді, так і тепер не був однорідним явищем: це радше процес творення п'ятдесятницьких церков у лоні інших уже існуючих церков.

На початку XX ст. п'ятдесятницький рух проникає на терени нашої країни. Другий параграф даного розділу звертає увагу на проникнення вчення та формування п'ятдесятницьких спільнот на території України. Аналізуючи релігієзнавчу літературу, ми могли простежити, що більшість п'ятдесятницьких деномінацій ідентифікують за прізвищами їх засновників. Це означає, що на зразок світового п'ятдесятництва українське не мало свого єдиного центру та єдиного лідера. За кілька десятиліть своєї діяльності Християни Віри Євангельської в Україні досягли значних успіхів, але з початком репресій радянською владою вони були приєднані до баптистів, перейшли на нелегальне становище або й узагалі були зліквідовані. Третій параграф присвячений опису сучасного становища Християн Віри Євангельської в Україні. Ми могли пересвідчитися, що за короткий період незалежності нашої держави п'ятдесятники зробили досить значний поступ в самоідентифікації, формуванні власної структури та зайняли чільне місце серед християнських конфесій.

У першому параграфі другого розділу «Віровчення, моральне та суспільне життя п'ятидесятників» ідеться про основні принципи духовного життя п'ятдесятників, догматичні засади, віросповідні уявлення про джерела Богопізнання і спасіння. Другий параграф даного розділу фактично є аналізом основного документа щодо морального богослов'я у Церкві Християн Віри Євангельської. У своїх пошуках ми могли пересвідчитися, що моральне богослов'я п'ятдесятників в Україні не є добре документально оформленим, тому ми використали джерела і напрацювання у цій сфері Російського об'єднаного Союзу Християн Віри Євангельської. Зробивши їх аналіз, ми побачили, що п'ятдесятники значну увагу приділяють різноманітним моральним проблемам. Також ми могли зауважити, що в низці питань морального життя Християни Віри Євангельської не суперечать доктринам традиційних церков. Щодо третього параграфа ми можемо зробити висновок, що Церква Християн Віри Євангельської в нашій державі є соціально активною. П'ятдесятники мають у своєму арсеналі динамічні й ефективні засоби, методи та форми євангелізаційної, місіонерсько-проповідницької, інформаційної, освітньої, кадрової діяльності, завдяки яким спільноти успішно розвиватися й досягають поставлених цілей.

У процесі пошуку літератури з даної тематики довелося зіткнутись із певними

труднощами. Взагалі місце протестантизму в нашій історії ще й дотепер залишається дискусійним і певною мірою не визначеним. Що ж до літератури про релігійну групу, історія якої нас цікавить, то напрацювання в цій ділянці не відзначаються великою кількістю об'єктивних матеріалів. Лише сьогодні, після проголошення незалежності України, з'явилися праці в галузі дослідження, однак їх кількість ще досить незначна для повного та ґрунтовного аналізу цієї деномінації.

Завершуючи наше дослідження, зазначимо, що праця не претендує на вичерпність відповідей на всі питання, які виникають у зв'язку з історією і теперішнім станом п'ятдесятництва. Подаємо головні моменти і усвідомлюємо, що не спроможні всесторонньо висвітлити дану проблематику. Тому дане дослідження є радше закликом до праці у цьому напрямі для докладніших студій над протестантизмом загалом та окремими його деномінаціями, представленими в Україні.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Зародження та поширення Християн Віри Євангельської в Україні	
1.1. Харизматичний рух у постреформаційних церквах та його вплив на виникнення п'ятдесятників.....	7
1.2. Поширення п'ятдесятництва на території України.....	17
1.3. Формування та сучасна структура ХВЄ.....	29
Розділ 2. Віровчення п'ятдесятників	
2.1. Доктринальні особливості вчення ХВЄ.....	39
2.2. Моральні засади вчення ХВЄ.....	45
2.3. Соціальна позиція та місіонерство п'ятдесятників.....	53
Висновки.....	63
Список скорочень.....	66
Список використаної літератури.....	67